Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

6. ožujka 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EU) 2019/1111 – Područje primjene – Članak 1. stavak 1. točka (b) i članak 1. stavak 2. točka (e) – Mjera u vezi s raspolaganjem djetetovom imovinom – Članak 7. – Nadležnost u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću – Članak 10. – Izbor suda – Uredba (EU) br. 1215/2012 – Područje primjene – Članak 1. stavak 2. točka (a) – Isključenje u pogledu osobnih stanja te pravne i poslovne sposobnosti fizičkih osoba – Pravila o sudskoj nadležnosti predviđena u bilateralnom sporazumu između Republike Bugarske i Ruske Federacije sklopljenom prije pristupanja Republike Bugarske Europskoj uniji – Razlika između tih pravila i onih predviđenih Uredbom 2019/1111 – Članak 351. UFEU-a – Pojam ‚nespojivost'"

U predmetu C-395/23 [Anikovi] [i],

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski Rajonen sad (Općinski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 24. lipnja 2023., koju je Sud zaprimio 29. lipnja 2023., i koja je dopunjena rješenjem od 6. veljače 2024., koje je Sud zaprimio istoga dana, u postupku

**E. M. A.,**

**E. M. A.,**

**M. I. A.**

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, C. Lycourgos, predsjednik trećeg vijeća, M. L. Arastey-Sahún, predsjednica petog vijeća, S. Rodin i O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: R. Stefanova-Kamisheva, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 12. rujna 2024.,

* Jezik postupka: bugarski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za E. M. A., E. M. A. i M. I. A., L. S. Tsoncheva, *advokat*,

– za španjolsku vladu, I. Herranz Elizalde i P. Pérez Zapico, u svojstvu agenata,

– za mađarsku vladu, Zs. Biró-Tóth i M. Z. Fehér, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, S. Noë, W. Wils i I. Zaloguin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 28. studenoga 2024.,

donosi sljedeću

**Presudu**

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 1. točke (c) Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.; u daljnjem tekstu: Uredba Rim I), članka 24. točke 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. te ispravci SL 2014., L 160, str. 40., SL 2016., L 202, str. 57. i SL 2025./90143, L; u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I.a) i članka 1. stavka 2. točke (e) te članka 7. stavka 1. Uredbe Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (SL 2019., L 178, str. 1.; u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles II.b).

2 Zahtjev je upućen u okviru izvanparničnog postupka pokrenutog u ime dvoje maloljetne djece, E. M. A. i E. M. A., s ciljem dobivanja ovlaštenja suda za prodaju, uz suglasnost njihove majke M. I. A., njihovih udjela u trima nekretninama koje se nalaze u Bugarskoj.

## Pravni okvir

### *Međunarodno pravo*

3 Sporazum između Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i Narodne Republike Bugarske o uzajamnoj pravnoj pomoći u građanskim, obiteljskim i kaznenim stvarima, potpisan u Moskvi 19. veljače 1975. (*Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda*, sv. 1015, br. 14855, str. 41., u daljnjem tekstu: Sporazum između Bugarske i Rusije), Bugarska je ratificirala Uredbom br. 784 od 15. travnja 1975. (DV br. 33/1975), a objavljen je 10. veljače 1976. (DV br. 12/1976, ispravak u DV-u br. 17/2014). Njegovim člankom 25. predviđa se:

„1. Na pravne odnose između roditelja i djece primjenjuje se pravo strane Sporazuma na čijem državnom području oni imaju zajedničko prebivalište.

[…]

6. Za donošenje odluka o pravnim odnosima iz stavaka 1., 2., 3., 4. i 5. nadležna su tijela strane Sporazuma čije državljanstvo ima dijete ili državnog područja u kojem dijete ima prebivalište ili boravište.”

4 Člankom 30. stavkom 2. Sporazuma između Bugarske i Rusije utvrđuje se da je oblik pravnog posla s nekretninama uređen pravom strane Sporazuma na čijem se državnom području nalazi nekretnina.

## *Pravo Unije*

### *Uredba Rim I*

5 Člankom 4. stavkom 1. točkom (c) Uredbe Rim I, naslovljenim „Mjerodavno pravo u slučaju kad ga ugovorne stranke nisu odabrale”, određuje se:

„U mjeri u kojoj pravo koje je mjerodavno za ugovor nije odabrano u skladu s člankom 3., te ne dovodeći u pitanje članke od 5. do 8., pravo kojem podliježe ugovor utvrđuje se kako slijedi:

[…]

(c) ugovor koji se odnosi na stvarno pravo na nekretninama odnosno na pravo najma ili zakupa nekretnina podliježe pravu države u kojoj se nekretnina nalazi;

[…]”

### *Uredba Bruxelles I.a*

6 Člankom 1. Uredbe Bruxelles I.a predviđa se:

„1. Ova se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim stvarima, bez obzira na vrstu suda. […]

2. Ova se Uredba ne primjenjuje na:

(a) osobna stanja i pravnu i poslovnu sposobnost fizičkih osoba […]

[…]”

7 U skladu s člankom 24. točkom 1. Uredbe Bruxelles I.a:

„Sljedeći sudovi države članice imaju isključivu nadležnost, neovisno o domicilu stranaka:

1. u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama ili najam/zakup nekretnina, sudovi države članice u kojoj se nekretnina nalazi.

[…]”

*Uredba Bruxelles II.b*

8 Uvodne izjave 10., 19., 20. i 91. Uredbe Bruxelles II.b glase:

„(10) Kada je riječ o imovini djeteta, ova Uredba trebala bi se primjenjivati samo na mjere zaštite djeteta, to jest na određivanje i funkcije osobe ili tijela kojem se povjerava djetetova imovina, zastupanje djeteta i pomaganje djetetu te upravljanje djetetovom imovinom, njezino čuvanje ili raspolaganje njome. U tom kontekstu ova bi se Uredba trebala na primjer primjenjivati u slučajevima u kojima je predmet postupka određivanje osobe ili tijela koje će upravljati djetetovom imovinom. Mjere koje se odnose na imovinu djeteta, a ne odnose se na zaštitu djeteta, trebale bi i dalje biti uređene Uredbom [Bruxelles I.a]. Međutim, u takvim bi se slučajevima trebale moći primjenjivati odredbe ove Uredbe o nadležnosti u prethodnom pitanju.

[…]

(19) Nadležnost u predmetima povezanima s roditeljskom odgovornošću temelji se na zaštiti interesa djeteta i trebala bi se u skladu s tim primjenjivati. […]

(20) Kako bi se zaštitili interesi djeteta, nadležnost bi ponajprije trebalo određivati prema kriteriju blizine. Stoga bi trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim situacijama utvrđenima u ovoj Uredbi, primjerice, ako je došlo do promjene djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.

[…]

(91) Podsjeća se da se za sporazume s jednom ili više trećih država koje je država članica sklopila prije datuma pristupanja Uniji primjenjuje članak 351. UFEU-a.”

9 Člankom 1. te uredbe, naslovljenim „Područje primjene”, propisuje se:

„1. Ova Uredba primjenjuje se u građanskim stvarima koje se odnose na:

(a) razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka;

(b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.

2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu posebno uključivati:

[…]

(e) mjere zaštite djeteta koje se odnose na upravljanje djetetovom imovinom, njezino čuvanje ili raspolaganje njome.

[…]”

10 Člankom 7. navedene uredbe, naslovljenim „Opća nadležnost”, određuje se:

„1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u toj državi članici u trenutku pokretanja postupka pred sudom.

2. Stavak 1. ovog članka primjenjuje se podložno člancima od 8. do 10.”

11 U članku 10. Uredbe Bruxelles II.b, naslovljenom „Izbor suda”, u stavku 1. propisuje se:

„Sudovi države članice imaju nadležnost u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice:
   i. da najmanje jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici;
   ii. da je u toj državi članici bilo prethodno uobičajeno boravište djeteta; ili
   iii. da je dijete državljanin te države članice;

(b) stranke i svaki drugi nositelj roditeljske odgovornosti:
   i. svojevoljno su postigli sporazum o nadležnosti, najkasnije u trenutku pokretanja postupka pred sudom; ili
   ii. izričito su prihvatili nadležnost tijekom postupka te je sud osigurao da sve stranke budu obaviještene o svojem pravu da ne prihvate nadležnost; i

(c) izvršavanjem nadležnosti štite se interesi djeteta.”

12 Poglavljem VIII. te uredbe, koje sadržava članke 94. do 99., uređuju se odnosi navedene uredbe i drugih pravnih instrumenata, među kojima su određeni bilateralni sporazumi koje su sklopile države članice i Sveta Stolica.

### *Bugarsko pravo*

13 Na temelju članka 18. Zakona za zadalženijata i dogovorite (Zakon o obveznim odnosima i ugovorima), ugovori o prijenosu vlasništva ili osnivanju drugih stvarnih prava na nekretninama sklapaju se u obliku javnobilježničkog akta.

14 U skladu s člankom 130. stavkom 3. Semeen kodeksa (Obiteljski zakonik), radnje raspolaganja čiji su predmet osobito nekretnine koje pripadaju djeci mogu biti izvršene samo uz dopuštenje Rajonen sada (Općinski sud) u trenutačnom mjestu djetetova prebivališta, pod uvjetom da se radnja raspolaganja ne protivi djetetovu interesu.

## Glavni postupak i prethodna pitanja

15 Sofijskom rajonenom sadu (Općinski sud u Sofiji, Bugarska), sudu koji je uputio zahtjev, 2023. podnesen je zahtjev u ime dviju maloljetnih ruskih državljanki s uobičajenim boravištem u Njemačkoj radi ishođenja odobrenja za prodaju udjela koje imaju u trima nekretninama koje se nalaze u Bugarskoj i koje su naslijedile nakon smrti njihova oca.

16 Naime, u skladu s člankom 130. stavkom 3. Obiteljskog zakonika, prodaju nekretnina koje pripadaju djetetu mora, imajući u vidu interes djeteta, odobriti mjesno nadležni Rajonen sad (Općinski sud) prije nego što se može sastaviti javnobilježnički akt na temelju članka 18. Zakona o obveznim odnosima i ugovorima.

17 Sud koji je uputio zahtjev pita se jesu li u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku nadležni bugarski sudovi. Taj sud ističe, s jedne strane, da Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) u takvoj situaciji nadležnost bugarskih sudova temelji na nacionalnim odredbama te na članku 30. stavku 2. Sporazuma između Bugarske i Rusije, dok drugi nacionalni sud navodi i članak 4. stavak 1. točku (c) Uredbe Rim I. Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da nije relevantna potonja odredba, nego članak 24. točka 1. Uredbe Bruxelles I.a.

18 S druge strane, taj sud primjećuje da bi situacija poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku mogla biti obuhvaćena, osim ako se međunarodnim sporazumom poput Sporazuma između Bugarske i Rusije od toga ne odstupa, područjem primjene Uredbe Bruxelles II.b. U potonjem bi slučaju i u skladu s člankom 7. stavkom 1. te uredbe trebali biti nadležni sudovi države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, u ovom slučaju njemački sudovi.

19 U tim je okolnostima Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Jesu li područjem primjene članka 1. stavka 2. točke (e) Uredbe [Bruxelles II.b] obuhvaćeni i slučajevi o kojima se odlučuje u izvanparničnim postupcima u vezi s izdavanjem sudskog odobrenja za raspolaganje, primjerice za prodaju nekretnina ili suvlasničkih dijelova nekretnina koji pripadaju maloljetnom djetetu?

2. Na temelju koje se uredbe utvrđuje međunarodna nadležnost suda države članice Europske unije u izvanparničnim postupcima u vezi s izdavanjem sudskog odobrenja za raspolaganje, primjerice za prodaju nekretnina ili suvlasničkih dijelova nekretnina koji pripadaju maloljetnom djetetu? Pripada li ta međunarodna nadležnost – na temelju članka 7. stavka 1. [Uredbe Bruxelles II.b] – sudu u mjestu u kojem dijete ima uobičajeno boravište ili – na temelju članka 4. stavka 1. točke (c) Uredbe [Rim I] odnosno članka 24. točke 1. [Uredbe Bruxelles I.a] – sudu u mjestu u kojem se nalazi nekretnina?

3. Odstupa li bilateralni međunarodni sporazum između države članice (Republika Bugarska) i treće zemlje (Sovjetski Savez odnosno Ruska Federacija), koji je sklopljen prije pristupanja države članice Europskoj uniji, od odredbi Uredbe [Bruxelles II.b] o međunarodnoj nadležnosti u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću ako se taj međunarodni sporazum ne navodi u poglavlju VIII. [te] [u]redbe […]?”

## O prethodnim pitanjima

### *Prvo i drugo pitanje*

20 Najprije valja istaknuti da, iako se u drugom pitanju navodi članak 4. stavak 1. točka (c) Uredbe Rim I, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da je uputio na tu odredbu samo zato što je jedan bugarski sud na njoj temeljio svoju nadležnost, ali on zapravo nema nikakvih dvojbi o tome da za rješenje pitanja nije relevantna navedena odredba, koja se zapravo odnosi na mjerodavno pravo, a ne na sudsku nadležnost, nego članak 24. točka 1. Uredbe Bruxelles I.a.

21 Također valja utvrditi da, kao što to proizlazi iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje i kao što je to na raspravi potvrdio odvjetnik majke i dvoje djece o kojima je riječ, jedno je od te djece tijekom postupka postalo punoljetno.

22 U tim okolnostima valja smatrati da svojim prvim i drugim pitanjem, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li sudsko odobrenje, zatraženo za račun maloljetnog djeteta koje uobičajeno boravi u jednoj državi članici, za prodaju udjela koje to dijete ima u nekretninama koje se nalaze u drugoj državi članici obuhvaćeno područjem primjene Uredbe Bruxelles II.b ili onim Uredbe Bruxelles I.a.

23 Prema članku 1. Uredbe Bruxelles II.b, ona se primjenjuje u građanskim stvarima vezano uz, među ostalim, izvršavanje roditeljske odgovornosti. Na temelju članka 1. stavka 2. točke (e) te uredbe te se stvari osobito odnose na „mjere zaštite djeteta koje se odnose na upravljanje djetetovom imovinom, njezino čuvanje ili raspolaganje njome”.

24 Uredbom Bruxelles I.a, na temelju njezina članka 1. stavka 1., uređuju se građanske i trgovačke stvari bez obzira na vrstu suda pred kojim je pokrenut postupak, pri čemu se pojašnjava da iz njezina članka 24. točke 1. osobito proizlazi da građanske i trgovačke stvari uključuju postupke „čiji su predmet stvarna prava na nekretninama”. Člankom 1. stavkom 2. točkom (a) Uredbe Bruxelles I.a iz njezina područja primjene isključuje se „osobna stanja i pravnu i poslovnu sposobnost fizičkih osoba”.

25 U ovom slučaju, kao što to proizlazi iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, sudsko odobrenje poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku mjera je poduzeta s obzirom na osobno stanje i pravnu i poslovnu sposobnost maloljetnog djeteta, čiji je cilj zaštititi njegov najbolji interes. Iz sudske prakse Suda proizlazi da, s obzirom na to da je nužnost ishođenja tog odobrenja izravna posljedica tog stanja i te sposobnosti, navedeno odobrenje predstavlja – neovisno o području kojem pripada pravna radnja na koju se to odobrenje odnosi – mjeru zaštite djeteta povezanu s upravljanjem, čuvanjem ili raspolaganjem njegovom imovinom u okviru izvršavanja roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 2. točke (e) Uredbe Bruxelles II.b i koja se izravno odnosi na pravnu i poslovnu sposobnost dotične fizičke osobe u smislu članka 1. stavka 2. točke (a) Uredbe Bruxelles I.a (vidjeti u tom smislu presude od 3. listopada 2013., Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, t. 26. i od 6. listopada 2015., Matoušková, C-404/14, EU:C:2015:653, t. 28. do 31.).

26 Uzimajući u obzir te elemente i namjeru zakonodavca Unije, kako je izražena u uvodnoj izjavi 10. Uredbe Bruxelles II.b, sudsko odobrenje poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku obuhvaćeno je područjem primjene te uredbe, a ne Uredbe Bruxelles I.a.

27 U tim okolnostima, u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe Bruxelles II.b, za izdavanje takvog odobrenja načelno su nadležni sudovi države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom.

28 S obzirom na prethodno navedeno, na prvo i drugo pitanje valja odgovoriti tako da Uredbu Bruxelles II.b treba tumačiti na način da je sudsko odobrenje – zatraženo za račun maloljetnog djeteta koje uobičajeno boravi u jednoj državi članici, za prodaju udjela koje to dijete ima u nekretninama koje se nalaze u drugoj državi članici – obuhvaćeno stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe jer se odnosi na mjere

zaštite iz stavka 2. točke (e) tog članka, na način da su na temelju članka 7. stavka 1. navedene uredbe za izdavanje takvog odobrenja načelno nadležni sudovi države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom.

### *Treće pitanje*

29 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi doznati može li se bilateralnim sporazumom sklopljenim između države članice i treće države prije pristupanja te države članice Uniji odstupati od odredbi Uredbe Bruxelles II.b iako on nije naveden u poglavlju VIII. te uredbe.

#### *Dopuštenost*

30 U svojim pisanim očitovanjima španjolska vlada dvoji o dopuštenosti trećeg pitanja jer ono nije povezano s predmetom glavnog postupka i jer sud koji je uputio zahtjev nije utvrdio postojanje veze između Sporazuma između Bugarske i Rusije i bilo koje odredbe prava Unije.

31 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je isključivo na nacionalnim sudovima pred kojima se vode sporovi i koji moraju preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti svakog predmeta, ocijene nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavljaju Sudu. Iz tog proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja (presuda od 23. studenoga 2021., IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku), C-564/19, EU:C:2021:949, t. 60., 61. i navedena sudska praksa).

32 Na temelju ustaljene sudske prakse, koja se odražava u članku 94. točkama (a) i (b) Poslovnika Suda, potreba da se osigura tumačenje prava Unije, koje bi bilo korisno za nacionalni sud, zahtijeva da nacionalni sud definira činjenični i pravni okvir u kojemu su smještena pitanja koja postavlja ili da, u svakom slučaju, objasni stvarne situacije na kojima se temelje ta pitanja. Usto, nužno je, kao što je to navedeno u članku 94. točki (c) Poslovnika, da se u zahtjevu za prethodnu odluku navedu razlozi koji su naveli sud koji je uputio zahtjev da se zapita o tumačenju ili valjanosti određenih odredaba prava Unije kao i pojašnjenje veze koja po mišljenju tog suda postoji između tih odredaba i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog u glavnom postupku (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 59. i navedena sudska praksa).

33 U ovom slučaju, kao što je to španjolska vlada u biti navela u svojim pisanim očitovanjima, sud koji je uputio zahtjev u svojem trećem prethodnom pitanju ne navodi izričito odredbu Sporazuma između Bugarske i Rusije koja bi mogla biti u suprotnosti s pravilom o sudskoj nadležnosti iz članka 7. stavka 1. Uredbe Bruxelles II.b, koje je jedino pravilo koje taj sud navodi u slučaju da se treba primijeniti ta uredba.

34 Međutim, u obrazloženju odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, koje se odnosi na prikaz pravnog okvira predmeta o kojem je riječ, sud koji je uputio zahtjev navodi članke 25. i 30. tog sporazuma. S jedne strane, on navodi da iz nacionalne sudske prakse proizlazi da se, na temelju

odredbi nacionalnog prava i članka 30. stavka 2. navedenog sporazuma, za izdavanje odobrenja predviđenog u članku 130. stavku 3. Obiteljskog zakonika nadležnima smatraju bugarski sudovi, kao sudovi države na čijem se državnom području nalazi nekretnina.

35 S druge strane, iz članka 25. stavka 6. Sporazuma između Bugarske i Rusije proizlazi da, s obzirom na činjenicu da u glavnom postupku maloljetno dijete ima uobičajeno boravište u državi koja nije strana Sporazuma između Bugarske i Rusije, odnosno u Saveznoj Republici Njemačkoj, za izdavanje zatraženog odobrenja na temelju te odredbe Ugovora također mogu biti nadležna, kao što je to Komisija navela u svojim pisanim očitovanjima, pravosudna tijela ugovorne strane čiji je to dijete državljanin, u ovom slučaju ruska pravosudna tijela.

36 Pravilom o nadležnosti iz članka 7. stavka 1. Uredbe Bruxelles II.b predviđa se, kao što je to navedeno u točki 27. ove presude, načelna nadležnost sudova države članice na čijem državnom području dijete ima uobičajeno boravište, u ovom slučaju njemačkih sudova.

37 Budući da se tom odredbom predviđa drukčija sudska nadležnost od one koja bi proizlazila iz članka 25. stavka 6. Sporazuma između Bugarske i Rusije kao i one koja, prema nacionalnoj sudskoj praksi navedenoj u zahtjevu za prethodnu odluku, proizlazi iz članka 30. stavka 2. tog sporazuma, iz trećeg pitanja, njegova obrazloženja i pravnog okvira koji je iznio sud koji je uputio zahtjev dovoljno jasno proizlazi da je to pitanje povezano s predmetom glavnog postupka zato što u pravu Unije i navedenom sporazumu postoje različita pravila o sudskoj nadležnosti i da problem koji se u njemu javlja nije posve hipotetski.

38 U tim okolnostima treba zaključiti da je treće pitanje dopušteno.

*Meritum*

39 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene člankom 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će, prema potrebi, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Osim toga, Sud može uzeti u obzir pravila prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojem pitanju (presuda od 15. srpnja 2021., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, t. 31.).

40 Naime, okolnost da je nacionalni sud formalno sastavio prethodno pitanje pozivajući se na određene odredbe prava Unije ne sprečava Sud da tom sudu da sve elemente tumačenja koji bi mogli biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim pitanjima. U tom je smislu na Sudu da iz svih podataka koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, izvuče one dijelove prava Unije koje je potrebno tumačiti imajući u vidu predmet spora (presuda od 22. prosinca 2022., Ministre de la Transition écologique et Premier ministre (Odgovornost države za onečišćenje zraka), C-61/21, EU:C:2022:1015, t. 34. i navedena sudska praksa).

41 Važno je naglasiti da je sud koji je uputio zahtjev u biti obrazložio svoje treće pitanje navodeći da, iako se poglavljem VIII. Uredbe Bruxelles II.b uređuju, u skladu s njegovim naslovom, odnosi te uredbe „prema drugim instrumentima”, oni navedeni u tom poglavlju ne odnose se ni na jedan bilateralni sporazum sklopljen između države članice i treće države, poput Sporazuma između Bugarske i Rusije, osim bilateralnih sporazuma koje su određene države članice sklopile sa Svetom Stolicom, a koji nisu relevantni u ovom slučaju.

42 Ipak, iz uvodne izjave 91. Uredbe Bruxelles II.b proizlazi da se na sporazume koje je država članica sklopila s jednom ili više trećih država prije datuma njezina pristupanja Uniji primjenjuje članak 351. UFEU-a.

43 U tim okolnostima valja smatrati da svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 351. UFEU-a tumačiti na način da se njime uređuju odnosi između bilateralnog sporazuma sklopljenog između države članice i treće države prije pristupanja te države članice Uniji i Uredbe Bruxelles II.b ako takav sporazum nije naveden u poglavlju VIII. te uredbe i, u slučaju potvrdnog odgovora, u kojim okolnostima taj sporazum može odstupati od navedene uredbe.

44 Člankom 351. prvim stavkom UFEU-a određuje se da odredbe Ugovorâ ne utječu na prava i obveze koji proizlaze iz sporazuma sklopljenih prije 1. siječnja 1958. ili, za države pristupnice, prije dana njihova pristupanja, a koje su sklopile jedna ili više država članica s jedne strane te jedna ili više trećih država s druge strane. U drugom stavku tog članka pojašnjava se da, ako takvi sporazumi nisu u skladu s Ugovorima, dotična država članica ili dotične države članice poduzimaju sve odgovarajuće korake za otklanjanje utvrđenih neusklađenosti. U tu svrhu države članice po potrebi pomažu jedna drugoj i, ako je to potrebno, zauzimaju zajednički stav.

45 Iz ustaljene sudske prakse Suda koja se odnosi na članak 351. UFEU-a proizlazi da je cilj te odredbe omogućiti državama članicama da poštuju prava koja treće države, u skladu s međunarodnim pravom, imaju na temelju sporazuma koji su prethodili pristupanju tih država članica Uniji i da ispune svoje odgovarajuće obveze (vidjeti u tom smislu osobito presude od 9. veljače 2012., Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, t. 61., od 13. siječnja 2022., MIUR i Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, t. 55. i od 14. ožujka 2024., Komisija/Ujedinjena Kraljevina (Presuda Vrhovnog suda), C-516/22, EU:C:2024:231, t. 60.).

46 Usto, članak 351. prvi stavak UFEU-a pravilo je kojim se, ako su ispunjeni uvjeti za njegovu primjenu, dopuštaju odstupanja od primjene bilo koje odredbe prava Unije, bez obzira na to je li riječ o primarnom ili sekundarnom pravu (vidjeti u tom smislu presudu od 28. listopada 2022., Generalstaatsanwaltschaft München (Izručenje i *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, t. 119. i 121. i navedenu sudsku praksu).

47 Međutim, Sud je pojasnio da, da bi se pravilo prava Unije moglo onemogućiti na temelju međunarodnog sporazuma, u skladu s člankom 351. prvim stavkom UFEU-a, moraju se ispuniti dva uvjeta; to da je riječ o sporazumu sklopljenom prije stupanja na snagu Ugovorâ Unije u dotičnoj državi članici i to da dotična treća država na temelju toga ima prava čije poštovanje može zahtijevati od te države članice (presuda od 14. ožujka 2024., Komisija/Ujedinjena Kraljevina (Presuda Vrhovnog suda), C-516/22, EU:C:2024:231, t. 64. i navedena sudska praksa).

48 Sud je također naveo da je na sudovima država članica da provjere može li se eventualna neusklađenost između prava Unije i međunarodnog sporazuma iz članka 351. UFEU-a izbjeći tako da ga se u najvećoj mogućoj mjeri i uz poštovanje međunarodnog prava tumači u skladu s pravom Unije. U nedostatku mogućnosti usklađenog tumačenja sporazuma, države članice dužne su, na temelju članka 351. drugog stavka UFEU-a, poduzeti potrebne mjere kako bi se uklonila neusklađenost tog sporazuma s pravom Unije, po potrebi njegovim otkazivanjem. Međutim, dok čeka takvo ukidanje, članak 351. prvi stavak UFEU-a ovlašćuje je da nastavi primjenjivati taj sporazum (presuda od 22. listopada 2020., Ferrari, C-720/18 i C-721/18, EU:C:2020:854, t. 68. i 69. i navedena sudska praksa).

49 Iz točaka 44. do 48. ove presude proizlazi da, kada sporazum sklopljen između države članice i jedne ili više trećih država prije datuma pristupanja te države članice Uniji nije naveden u aktu prava Unije, člankom 351. UFEU-a, kao općom odredbom primarnog prava, uređuju se, kao što se na to podsjeća, kad je riječ o Uredbi Bruxelles II.b, u uvodnoj izjavi 91. te uredbe, odnosi između tog akta i tog sporazuma. Pod uvjetom da treća država koja je strana takvog sporazuma na temelju njega ima prava čije poštovanje može zahtijevati od predmetne države članice, člankom 351. UFEU-a omogućuje se toj državi članici da primijeni pravila tog sporazuma čak i ako ona nisu u skladu s pravom Unije jer se ne mogu tumačiti u skladu s njime. U slučaju neusklađenosti, navedena država članica može nastaviti primjenjivati pravila navedenog sporazuma sve dok ne stupe na snagu mjere potrebne za uklanjanje te neusklađenosti.

50 U ovom je slučaju, kao prvo, na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri sadržava li Sporazum između Bugarske i Rusije koji je Republika Bugarska sklopila prije svojeg pristupanja Uniji pravila čije poštovanje Ruska Federacija može zahtijevati od te države članice.

51 Ako bi to bio slučaj, na sudu koji je uputio zahtjev je da, kao drugo, provjeri je li Sporazum između Bugarske i Rusije neusklađen s Uredbom Bruxelles II.b jer ta dva pravna instrumenta u okolnostima glavnog postupka ne predviđaju nadležnost istog suda.

52 U okviru te provjere trebat će uzeti u obzir ne samo članak 7. stavak 1. Uredbe Bruxelles II.b, nego i njezin članak 7. stavak 2., prema kojem se stavak 1. tog članka „primjenjuje […] podložno člancima od 8. do 10.” te uredbe, čime taj tekst odražava, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 20. navedene uredbe, volju zakonodavca Unije da u određenim situacijama predvidi nadležnost sudova koji nisu sudovi mjesta uobičajenog boravišta djeteta, pri čemu su potonji sudovi određeni na temelju kriterija blizine.

53 U tom pogledu, člankom 10. stavkom 1. Uredbe Bruxelles II.b određuje se da su sudovi države članice nadležni u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću ako su ispunjena tri uvjeta.

54 U skladu s točkom (a) te odredbe, mora postojati bitna veza djeteta o kojem je riječ i te države članice, pri čemu valja pojasniti da zbog izraza „posebno” nabrajanje triju slučajeva u toj točki (a) nije iscrpno, zbog čega se postojanje bitne veze tako može utvrditi i na osnovi drugog elementa koji je relevantan u okviru postupka za koji se traži izbor suda iz članka 10. Uredbe Bruxelles II.b i koji stvara konkretnu i značajnu vezu između navedene države članice i osobnih interesa tog djeteta.

55 Navedenom odredbom, njezinom točkom (b) pod i., predviđa se da stranke ili bilo koji drugi nositelj roditeljske odgovornosti moraju svojevoljno postići sporazum o nadležnosti, najkasnije u trenutku pokretanja postupka pred sudom ili, prema njezinoj točki (b) pod ii., da mogu izričito prihvatiti nadležnost tijekom postupka, pri čemu sud mora osigurati da sve stranke budu obaviještene o svojem pravu da ne prihvate njegovu nadležnost.

56 Što se tiče točke (c) iste odredbe, u njoj se navodi da se nadležnost dotičnog suda mora izvršavati u interesu djeteta. Ta točka odraz je uvodne izjave 19. Uredbe Bruxelles II.b, u kojoj se, među ostalim, navodi da se pravila o nadležnosti u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću temelje na zaštiti interesa djeteta. Iz toga slijedi da se sudska nadležnost mora prije svega utvrditi s obzirom na taj interes. To se može osigurati samo ispitivanjem, u svakom pojedinačnom slučaju, je li prorogacija nadležnosti koja se traži na temelju članka 10. stavka 1. te uredbe u skladu s navedenim interesom (vidjeti u tom smislu presudu od 1. listopada 2014., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 45. i 47.).

57 Sud koji je uputio zahtjev mogao bi se stoga proglasiti nadležnim na temelju Uredbe Bruxelles II.b pod uvjetom da se uvjeri, kao prvo, da u okviru postupka koji je pred njim pokrenut postoji konkretna i značajna veza između Republike Bugarske i osobnih interesa dotičnog djeteta, kao što bi to mogao biti slučaj zbog činjenice da to dijete ima udjele u nekretninama koje se nalaze na državnom području te države članice, kao drugo, da, s obzirom na to da u izvanparničnim postupcima poput onog u glavnom postupku nema tuženika, majka maloljetnog djeteta kao jedini nositelj roditeljske odgovornosti tijekom postupka izričito prihvaća nadležnost navedenog suda nakon što je obaviještena o svojem pravu da je ne prihvati i, kao treće, da se ta nadležnost izvršava u interesu djeteta.

58 Ako bi sud koji je uputio zahtjev smatrao da u glavnom postupku Sporazum između Bugarske i Rusije nije u skladu s Uredbom Bruxelles II.b jer nadležnost dodjeljuje sudovima različitima od onih određenih člancima 7. do 10. te uredbe, on će morati, kao treće, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 48. ove presude, ispitati može li se ta neusklađenost izbjeći tumačenjem tog sporazuma u skladu s navedenom uredbom. U slučaju niječnog odgovora i ako nije ovlašten sam otkloniti tu neusklađenost, sud koji je uputio zahtjev moći će, kao četvrto, primijeniti pravila navedenog sporazuma i zanemariti ona Uredbe Bruxelles II.b.

59 Međutim, valja naglasiti da – iako je točno da su sudovi država članica dužni provjeriti može li se eventualna neusklađenost između prava Unije i ranijeg bilateralnog sporazuma, poput Sporazuma između Bugarske i Rusije, izbjeći na način da se taj sporazum, u najvećoj mogućoj mjeri i uz poštovanje međunarodnog prava, tumači u skladu s pravom Unije – oni nisu dužni provjeriti može li se eventualna neusklađenost između prava Unije i takvog sporazuma izbjeći tumačenjem ili primjenom prava Unije na način koji je u skladu s navedenim sporazumom.

60 Dakle, sud koji je uputio zahtjev ne smije se koristiti mogućnošću iz točke 57. ove presude da se proglasi nadležnim na temelju članka 10. stavka 1. točke (a), članka 10. stavka 1. točke (b) podtočke ii. i članka 10. stavka 1. točke (c) Uredbe Bruxelles II.b, umjesto da primijeni pravilo o općoj nadležnosti iz članka 7. stavka 1. te uredbe, kako bi uskladio pravo Unije sa Sporazumom između Bugarske i Rusije i na taj način utvrdio da je, u okolnostima glavnog postupka, navedeni sporazum u skladu s pravom Unije jer i jedan i drugi u okviru tog spora predviđaju nadležnog istog suda.

61 S obzirom na prethodno navedeno, na treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 351. UFEU-a treba tumačiti na način da se njime uređuju odnosi između sporazuma sklopljenog između države članice i jedne ili više trećih država prije pristupanja te države članice Uniji i Uredbe Bruxelles II.b jer taj sporazum, iako nije naveden u poglavlju VIII. te uredbe, dodjeljuje prava čije poštovanje treća država koja je strana tog sporazuma može zahtijevati od dotične države članice. U slučaju neusklađenosti između takvog sporazuma i Uredbe Bruxelles II.b, koju sud te države članice ne može izbjeći u okviru postupka koji se pred njim vodi, a koji je obuhvaćen područjem koje je istodobno uređeno tim sporazumom i tom uredbom, taj sud može primijeniti pravila navedenog sporazuma i zanemariti ona utvrđena navedenom uredbom, sve dok mjere potrebne za uklanjanje te neusklađenosti ne stupe na snagu, pri čemu valja pojasniti da navedena država članica mora poduzeti sve odgovarajuće mjere za donošenje i provedbu takvih mjera.

## Troškovi

62 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. **Uredbu Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece**

   **treba tumačiti na način da je:**

   **sudsko odobrenje – zatraženo za račun maloljetnog djeteta koje uobičajeno boravi u jednoj državi članici, za prodaju udjela koje to dijete ima u nekretninama koje se nalaze u drugoj državi članici – obuhvaćeno stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe jer se odnosi na mjere zaštite iz stavka 2. točke (e) tog članka, na način da su na temelju članka 7. stavka 1. navedene uredbe za izdavanje takvog odobrenja načelno nadležni sudovi države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom.**

2. **Članak 351. UFEU-a treba tumačiti na način da se njime uređuju odnosi između sporazuma sklopljenog između države članice i jedne ili više trećih država prije pristupanja te države članice Europskoj uniji i Uredbe 2019/1111 jer taj sporazum, iako nije naveden u poglavlju VIII. te uredbe, dodjeljuje prava čije poštovanje treća država koja je strana tog sporazuma može zahtijevati od dotične države članice. U slučaju neusklađenosti između takvog sporazuma i Uredbe 2019/1111, koju sud te države članice ne može izbjeći u okviru postupka koji se pred njim vodi, a koji je obuhvaćen područjem koje je istodobno uređeno tim sporazumom i tom uredbom, taj sud može primijeniti pravila navedenog sporazuma i zanemariti ona utvrđena navedenom uredbom, sve dok mjere potrebne za uklanjanje te neusklađenosti ne stupe na snagu, pri čemu valja pojasniti da navedena država članica mora poduzeti sve odgovarajuće mjere za donošenje i provedbu takvih mjera.**

Potpisi